

FERDINANDY GYÖRGY

A szégyen

Hajnalban még érintetlen a lényeg, elmosódottak a körvonalak. Ezüstszürke pára úszik a vízen, gondolatfoszlányok kavarnak, ütemes locsogás szagatja a mélytengeri értelmetlenség szövetét.

Később sirályok rikoltoznak, felmordul a halrakományt váró teherautó, eloszlik a köd: a csend éles szilánkokra szakad. Anyagcsere indul, keringenek a nedvek, rendeződnek a gondolatok. Az ember magyarázatot keres. Mire megfejtette az álmot, kezdődik a nap. A lényeg a hajnali párával együtt felszívódott, nyomtalanul eltűnt a tenger hullámaiban.

*

Félő, hogy mindennek van a valósághoz némi köze. *Hajnali ötkor* kezdődik, talán csak azért, mert még álmomban is számolom, amint a kápolna kongatja az ötöt. *Feleségem cipeli Vincét*. Valamiért *sietünk*. *Bián* vagyunk, még *sötét van*, *nagyszüleim házában* lakunk. Mindez természetes, magyarázatra csak napfelkelte után szorul. Huszonöt éve nem jártam ebben a házban. Idegenek lakják, mióta az öregek elpusztultak a háborúban. Február hatodikán kaptak belövést. Ketten rögtön meghaltak, *nagyapám*, és Rózsi, a cseléd. Nagyanyám a házmester elbeszélése szerint még sokáig sírt, kiabált. A szomszédok skót plédbe csavarták és egy bombatölcsérbe temették őket estefelé. A kert végébe, két korai cseresznye alá. *Hársfák alatt* lépegetünk, ezen a kis tisztáson *kerti bútor* állt, *három lapos kő*, nyári estéken itt volt a szalonnasütés. A háttérben *diófa*. *Valamikor hinta* függött az ágaiban. Az ösvény innen lekanyarodik, a teniszpálya szegélyén halad egy darabig. Itt lent laktak a szüleim.

A hegyoldalban nagyapám volt az első telepes. Kecskék legeltek a század elején errefelé, csak jóval később szorította ki őket a szőlő, az őszibarack. Feleségem cipeli a gyereket. Ma hatemeletes bérház áll a teniszpálya helyén. *Sötét van*.

A kert mozdulatlan, minden egybefolyik. Megállunk *húgom ablaka* alatt. *Anyám is itt van*. *Ébreszd fel őket* – mondja a két nő, a feleségem és az anyám. *Hajnali öt óra*. Valamiért *sietünk*. *Védekezem*. Nem ébresztem fel őket. Nem *akarom*. *Mégis bemegyek*, magamra ismerem, mindent megteszek, csakhogy a békesség, a nyugalom. *Anyám kint* marad az ablak alatt.

Az itt közölt írások a hatvanas években Franciaországban születtek, amikor Ferdinandy György a párizsi Magyar Műhely köréhez tartozott. Ezek a fiatalkori szövegek itthon mind-
ezideig ismeretlenek.

Molnárék össze-vissza esznek, isznak, tereferélnék. Nem hagyják békén a vendégeiket. *Mégsem ittam* sokat, Sjörgensék jóvoltából kellemesen telt el az idő. Nincsenek hozzászokva ezekhez a tengerparti kozmopolitákhoz, ma mégis összeszedtek belőlük egy csokorra valót, nem tudni hogyan. Sjörgens úr félreérthetetlenül méregeti feleségemet. Kapcsolatokat, társaságot keresünk, nemrég vetettünk horgonyt ebben a kis halászfaluban. *Korán elmentünk*. Sjörgensék hétfőn várnak vacsorára – mondja az utcára érve nejem. *Skótok*. Mielőtt lefeküdtünk, még megettünk egy talponállóban *két rostonsült tintahalat*.

Fél nyolckor ébredek a régi nappaliban. A háború után *anyám ágya* állt ezen a helyen. Ide nem vágott be az eső, a sarokban még a gyertyát sem fújta el a huzat. Egy rövidtávfutó tette akkoriban anyámnak a szépet, később cukrász lett, kioregedett. Itt susmukoltak a sötétben, csak akkor keltek fel, ha rablók jártak a vidéken, csavargók, szökött katonák. Ilyenkor kiálltak a teraszra, kolompoltak, a rövidtávfutó vasdoronggal vert egy nagy fazekat. Nemsokára lövöldözés hallatszott, ordítózás, mi reszketve lapultunk a szilánk-szaggatta dunyhák, plédék alatt.

A gyerekszobában ott áll az ágyam a régi helyén. Colos fekszik benne, a zongora helyén *fekete eu-pad*. *Megyünk* vissza, nagyszüleim házába, haza. *Most én cipelem a gyereket. Feleségem nincs* itt. *Talán előreszaladt. A teniszpályának* – úgy látszik, mégis befurakodott a valóságból az álomba valami – már csak *egy fele van. Futballoznak, a Colos és egy tízéves forma* gyerek. Dribliznek, *egykapura*.

A másikat nem ismerem fel, a gyereket. Amikor *utána kiáltok, a Colos megfordul*, észrevesz. *Most látom, hogy nem is ő az, hanem egy osztálytársam, akinek, akár-hogy töröm a fejem, elfelejtettem a nevét*. A Colos esztergályos a Mom-ban, innen az eu-pad; azonkívül, hogy *mindketten kétméteresek*, semmiben nem hasonlít egymásra ez a két figura. *Késő délután* lehet, Korényiék felől még bágyadtan *süt a nap*.

Már álmodtam vele, nincs a dologban semmi különös. Bián jártam a nyáron, évtizedes csavargások után. Amikor felkerestem, nem volt otthon a Colos. Később megérkezett Vince és a feleségem, abba hagytam a kutatást. Egy nap táskát fonattunk a vakoknál, a zsinagóga mögött. Este volt, a Kiskörút sarkán fáradtan hurcoltam a gyereket. Akkor vágott át előttem az utcán a Colos. Semmit se változott. Hanyagul lóbálta magát, nézelődött, rajtunk felejtette egy pillanatra a szemét. Nem ismert fel, és én összeszorítottam a szám, cipeltem a gyereket. Egy pincében tűnt el, a bejárat fölött ez a szó állt: tűzifa. Akkor kezdte el valami szorítani a mellem. Azóta álmodom olyan gyakran, hogy valahol *áll, és néz engem a Colos*.

Veszedelmesen könnyű minden magyarázat. Én vagyok a gyerek. Colos velem futballozik a teniszpálya felén. De a másik, akihez talán nem is szóltam. *Most megállítom. Tiszta, félelmetesen ártatlan a szeme. Mit csináltok az ágyban?* Ne érts félre. Csak *tudni akarom. Semmit* – feleli. *Befekszik mellém, forgolódik,*

nyöszörög. Magamra ismerék: félek a tényektől. Szeretnék hinni neki, örülök, ha tagad. Nem kérdezni kellett volna. *Veled alszik a nejem. Most Colos az. Veled alszik* – feleli. *Nem csinálunk semmit.* Az ágy a gyerekszoba sarkában áll, a cserépkályhából a parkettra pereg a parázs. *Mért nem én fekszem benne.* Valószínűleg megizzadtam: *meleg, lucskos a lepedő.* Az ember fuldoklik, kiabál, sírva fakad. Az elmondottaknak a lényeghez siralmasan kevés a köze.

Ezért kelünk ötkor, ezért sietünk. Nem hagyjuk hűgomnál a gyereket, nem megyünk tovább, ott maradunk. *Én Vincével* alszom a nappaliban, feleségemet várja a gyerekszobában a Colos. Gyanús álom: mindent azonnal megmagyaráz. *Megyek a tenispálya mentén,* nagyszüleim háza felé. Ezen a helyen faszor volt, és egy óriási kusza orgonabokor. Azután *az öreg diófa,* a kanyar. Sárga bérház áll a helyén, ha jól emlékszem, hatemeletes.

A Lejtő-út mentén mély árok vezetett. Ott hozták fel öszvérháton a vizet. Kecskék legeltek a század elején errefelé, az első telepések Donauwassernak hívták a Duna-vizet. Később kiszorította a legelőt a szőlő, az őszibarack. Nagyanyámhoz már vizitelni jártak az öregek. Békeidőben függönyöket horgoltak, és fülvédőket, érmelegítőket a háborúban. De még az én időmben is a legnagyobb szoba volt a házban a spádz. Néha bevitt a dunsztos üvegek közé *Mili néni, a nagyanyám.* Mint fényképre, úgy emlékszem csak rá, nem maradt meg sem a mozgás, sem a hang. *Szamócalekvárt* ettünk; a szamócának még ma is érzem az ízét.

Lassan beépült a vidék. Sokan jártak föl a hegyre teniszezni, fiatal orvosok és idősebb kollégák. Amíg az egyikhez férjhez ment Pöpöci, az anyám. Az én időmben háború volt, senki sem teniszezett. A Lejtő-úton már működött a Korpás-féle fűszer és csemege. Mindez lényegtelen éjjel. Nem szorul magyarázatra csak napfelkelte után. *A Lejtő-úton jövőnk hazafelé* – vajon miért olyan fontosak egy kusza álomban a helyek – *feleségem nevetve meséli, hogy mit mondott Korpás úrnak a gyerek.* Innen kezdve csak homályos gondolatok vannak, hiányoznak a párbeszédből a szavak. Megmondom neki, hogy *mindent tudok, ő nem tagadja, nem is szégyelli magát. Derekamra fonja lábait, körül duruzsol. Szörnyű csúnya dolgokat művelünk – rebegi. Forgolódik, nyöszörög. A gyerekszobából hallom. A nappaliból. Ágyban vagyunk, de nem az én ágyam ez az ágy. Éget a szégyen, hiába érzem a kéjt, valahol egészen máshol, egészen messze vagyok. Kegyetlenebbül sebez, mint éles acél. De ez már fél ébrenlét, átvirrasztott éjszakák megszokott, természetes állapota. Sjörgensék hétfőn várnak vacsorára. Sjörgensné férfias, öreg. De van egy lányuk. Vajon mit talál ki az öreg.*

*

Afrika partjai itt vannak, szemben, nem fedi őket csak a pára, a gőz. Néha egy-egy pillanatra kitisztul az idő, ilyenkor látni a tenger tükre fölött egy csipkés, fekete vonalat.

Valenciánál a tenger

A kerületi vöröskereszt lucskos lobogóján, valaha fehér alapon még vörös a kereszt. Takaros, egérfogú, csipkefüggönyös volt ez a ház. Ma a sarkot itt halálkanyarnak nevezik. A járdán pengeéles téglarakás.

Elöttem megy valaki. Utolérem, megfordul, szakálláról gyűrűzik a víz. Végignéz rajtam, ázott motyó van a hátán, mosolyog. Ellenzős sapkája, akár a kivénhedt versenylovaké. Zdrásztutyé, mondja, s én felelem: na mivan. Vág az eső, s mi megyünk a halálkanyar peremén.

Lágerben laktunk, szomszédos volt a szobánk. Hallottam, amint forgolódtott, nyitotta-zárta a csatos üveget. Szerette a tiltott női látogatókat, fülét a falra tapasztva kifigyelte, mikor pattannak a csatok. Ilyenkor kiabált örömeben, biztatott, szaktanácsot adott. „Mi van? Mit csinálsz?” – kérdezte, ha nem értette a csöndet. „Hajrá, öregem, ne hagyj szégyenbe a mongolokat!”

Éjjel tanult, szótárból, betűrendben, és falhoz kente a kötetet, ha nem fogott az agya. Még alig nyögtem ki az igent, a nemet, amikor ő már a második nyelvet is befejezte. Később zárt osztályra került, ott nőtt félméteresre a szakáll.

– Van egy szótáram – mondja – megveszed-e?

Megáll az esőben, kipakolja. Garnier, sárga, spanyol.

– Múlt héten megtanultam spanyolul – szégyenkezve vigyorog. Odaadom egy ötösért.

Nézem: nagyszótár, teleírva. Benne: diplomák, oklevelek.

– Kibővíttem. És átírtam a hibákat.

Nyújtom az ötöst. Nézzük egymást, lucskosan, vigyorogva.

– Mióta nem ettél?

Széles pofacsontja fölött fekete üreg.

– Nem vagyok éhes.

Beállunk egy self-ben a sorba. Rá sem néz a főzelékfélékre, bort vesz az ötösért, húst, kenyeret. A pult végén gőzölög a leves. Látom, meginog, amikor megcsapja a gőz. Szeme kimered, homlokán csillog a víz. Nagyot lép, előtte az asztal, diáklányok ülnek körülötte, röhögnek, meglökik őt. Kabátujján, köpenyén a földre toccsan a hús, a leves.

Megáll, kinyitja a száját, árad körülötte a gőz, az ázott kutyaszag. Rám néz, vicsorít, az asztalra borítja a tálcát. A nők nyerítenek, izmos sportfiúk leszorítják, agyba-főbe verik. Az utcán sziréna vonít.

Már nem esik. Végigmászok a halálkanyaron, viszem a kibővített, átjavított kötetet. Jól megszorítom, ki ne hulljanak a diplomák, oklevelek.

Valenciában fáradt olajtól terhes a tenger. Ólompityke a nyakamban, ülök a homokon, nézem a vizet. Barcelonai ólom, cukorspárgán fityegő. Évek óta viselem. Mögöttem színes cipősdobozok: szállodák sorakoznak. Kopottak, üresek. Egyiket festékkal maszatolják: készül a tavasz.

Jean-Luis int, büszkén, komolyan. Virgonc vesszőből fonja a széket. Követem.

– Nézd csak – mondja – az ember mindig tanul valamit. Lassan fon, nyugodtan, erősen. Kulacs, batyu a keze ügyében. Készül a szék.

– Rágyújtasz? – kérdem. Látom, a cigarettát figyel.

– Mióta vagy itt?

Megmondom.

– Én kilenc éve léptem át Perpignan-nál a határt.

Megszívja a csikket, végignéz, és azt mondja: ejnye, de jó. Kiegyenesedik félretolja a széket. Magas, sovány, negyvenes ember. Rövid hajú, göndör koponyája tojás alakú, harisnyája felemás. Nyújtja a kulacsot. Meghúzom, keserű, bagószaga van.

– Kilenc éve léptem át a határt.

Mögöttünk színes cipősdobozok: szállodák sorakoznak.

– Itt nem eresztik ránk a kutyát.

Bort rendelek, sonkát, kenyeret.

– Hogy hívnak?

Megmondom a nevem.

Végigvesszük a cigaretta, a bor, a kenyér, a sonka ízét. Jean-Louis szeme csillog: megszédíti a barátság, az ital. Régi sztárookra kérdez, felugrik, kiissza borát.

– Így jön be, vigyorogva, szalmakalapban. Tudod, mindig így vigyorog.

Mutatja a foxot, a polkát.

– Szerelmes egy nőbe, az meg, régi film, azelőtti, ismered-e? Minden dalát betéve tudom!

Fejetetejére böki a szalmakalapot, tágra nyitja szemét, a széktámlára hajol: „ön-enkonnü-danzönbár” – dúdolja. Az volt csak az igazi! Táncol: hajából arcára csordul a szürke homok. Inge átnyirkosodik, járja, egyre szilajabban. Hangja szakasztott a szalmakalapos énekesé.

Jean-Luis inge szakadt, nadrágját zsákszövet tartja össze a derekán. Nyakában cukorspárgán barcelonai ólom.

– Ez mi, Jean-Louis? – kérdem.

– Ez? Tetszik?

Kétszágad, lenyesi:

– A tiéd.

Nem szólok. Leszegem a fejem, nyakamba kötöm. Jean-Luis néz, mosolyog.

– Most már elfogadok még egy poharat.

Ólompityke a nyakamban, évek óta nézem Valenciánál a tengert. Jean-Louis-t várom. Vajon hová lett? Meg sem köszöntem az alamizsnát.

*

Sosem jönnek rá; az egészet olyan jól kieszeltem. Mióta tartogatom a vörös lobogót! Megváratta magát ez a nap. Közvetlen a porond szélére váltottam a jegyet, a zászlót a derekamra csavartam, a mellényem alá, és most figyelek. Az arénában – tizenhétezer ember. Nagy ünnep a mai: huszonöt éve halt meg a bátyám, az apám.

Elég rosszul indul az ünnep: nehézkesek, lusták a bikák. Méregetem a karabinosokat, a körülöttem ülőket, a palánkot. Lesz-e időm? Mert az enyém bátor bika lesz, szembefordul velem ott mindenki előtt, és én majd megmutatom!

Már megy le a nap, amikor vadul felüvölt a tömeg. A bika izmos, fekete, rettenetes. Porzik a homok, pattog a palánk, amerre rohan. A tareo sápadt, fiatal: akkor – nem is élt még.

Hirtelen elhallgat körülöttem a zaj. Előreugrok, kapaszkodok, rohanok. Lerántom derekamról a lobogót, ezerszer végiggondolt mozdulatok, a bika le-sze-gi fejét, nekiront. Érzem a vérszagot, amint lucskos háta súrolja a mellem. Apám, bátyám, ömlik mellemre a vér!

Pikádor, matador, senki se merészkedik a közelembe. A bika fordul, meg se pihen. Itt vagyok, nézz a szemembe, itt vagyok, nem remegek! Hé, ott a palánk mögött! Karabinérok, karszalagosok, puskások, csákósok, nyavalyások, reszkettek, ugye?!

Megnyílnak a zsilipek, őrjöng, ünnepel a tömeg. Hófehér kendők, tizenhétezer békegalamb, szédülök, béke, béke, kegyelem, kegyelem! Elönti a könny a szemem.

Most, most már berohannak, matadorok, csáklyások, kitépem magam a kezükből, magamhoz szorítom a lobogót, apám, bátyám esett el alatta, ó, a nyomorultak, kegyelem, kegyelem! Rohanok a díszpáholy elé, térdrevetem magamat. Az arénában mint huszonöt éve, olyan vészes a csend.

Megragadnak, átdobnak a palánkon. Csuklómon csattan a vas. A tömeg felüvölt: megölték a bikát.

Ó, apám, testvérem, hová lett a vörös lobogó?

Szürke taxi

Ember soha ne maradjon útiterv nélkül. Legyen időbeosztása, tennivalója. Beidegződései, gondolatsorai. Lássa önmagát menet közben, és tartsa tiszteletben a látszatokat. Bátyázza körül magát felszínnel, légüres térrel. Mert előfordulhat, hogy minden összeomlik. Minden. Hogy egyik napról a másikra csak a szokások száraz szerkezete marad. Meghalni sem tud, aki nem veszi őket halálos komolyan.

Próbálok figyelni: mit gondolok, mit csinálok. Hogyan telnek az órák, a napok. Reménytelen. Észre se veszem a váltakozó éjjeleket, nappalokat. Nem alszom, nem hinném. Nincsen soha éjjel. Valahol a felhők felett a repülő nyugati irányban halad. Zúgás, távoli tompa közeg. Mint aki műtét után az üres kórterem homályában magára marad.

Valamivel a gép indulása előtt bementék a nevemet. Senki sem jelentkezett. Később (már a kifutópályán) a steward a vállamra tette a kezét (jegyem nem a főszezonra szólt eredetileg). A továbbiakra nem emlékszem, valószínűleg kifizettem a különbözetet. Út közben nem álltam fel a helyemről, nem ettem, nem aludtam, nem gondoltam semmire sem.

Csak mozaikkockák vannak. Hangszórók, várótermek, felhők, folyosók. A futószalagon bőröndök, ládák között észreveszem lassan közelgő barna kofeferomat. Állok a sorban, figyelem. Amikor elélem ér, kiemelem, visszafordulok, senki se vár, fél kezem a levegőbe akad.

Hajón érkezünk, hajnali ötkor vetettünk horgonyt. Most is körülbelül annyi lehet. Ugyanezek a gyűrött barna vulkánfíber lemezek. A két kicsit karban vittük át a hídon. Nem kaptunk levegőt: még nem ismertük a párásgyógyító melegét.

Taxiba ülök, a sűrű gőz arcomba vág. Ingem, nadrágom testemre tapad. Tompa zúgás. Mi újság ideát? – hallom a hangom. Meddig volt távol? – kérdez vissza a sofőr. Meddig is. Mikor is mentünk el. Nem felelek, a társalgás abba marad. Elhagyjuk a várost, az út kúpalakú hegyek között kapaszkodik. Az ég lilából szürkére vált, lent a völgyben sűrű köd gomolyog. Az intézet még zárva, szokás szerint égve felejtették a villanyokat. A portásfülkének támasztom a hátam, lábamhoz állítom a bőröndöt. A csúcsok felett felkel a nap.

Az éjjeliőr. Leveszi sapkáját, beszél. Négy évig éltem Panamában – mondja. De soha nem tudtam elfeledni ezeket a hajnalokat. Egy diák. Ez is beszélgetne. Hal lakik? – kérdi. Mutatom a vulkánfíbért. Leül a földre, tornacipőt húz. Helyben szökdecsel előírásosan végzi a bemelegítő gyakorlatokat. Kinyitják a kaput, bemegyek. Az ügyeletes késik. Szünnap van, nem tudja? Szünnap? A felfedezés évfordulója. Felfedeztek. Magát? Allok a kapuban. Holnap reggel megkezdhetem a szokásos mozdulatokat.

Nem tudom, mennyi idő telt el. Taxit keresek. Nagyanyám felveszi a kagylót, tárcsázik. Huszonöt-hetvennégy-huszonöt. Kérek egy kacsát, halló, nagytaxi, igen, Zólyomi út huszonegy. Hívjon kéktaxit, mondja nagyapám, de nagyanya a szürketaxi mellett marad. Nincs szabad kocsi – sóhajtja. Kellemes izgalom. Cirkuszba megyünk. Nézem dundi öcsémet, szöske kishúgomat.

Hívja fel Haltenbergeréket – ajánlja nagyapám. Még leérvük félóra alatt. Huszonöt-hetvennégy-huszonöt. Nem felejtettem el a számot. Napokig, hetekig hívtam. Hallgattam az ismerős csengőt: a vége felé kihagyott. Nem vette fel senki. A két öreget akkor már maguk alá temették a romok. A telefon maradt meg egyedül, fent lóbálta a szél a csupasz falakon. Piroskám, mondja nagyanyám. Még leérvük egy félóra alatt.

Megérkezik a taxi. Szürke, motorja dohog. A sofőr leveszi ellenzős sapkáját, a nagyságos úr? – kérdi. Méltóságos, helyesbít nagyanyám. Feller úr kövér, nyugodt arca. Vízet tölt a tartályba, hátracsapja a tetőt, a beszélgetésnek vége szakad. Indulunk. Vasárnap délután van, bágyadtan süt a nap.

Úgy látszik, valamire kell gondolni. Olyan ez is, mint a lélegzés. Ha viszsztatartom, kirobban. Legokosabb, ha hagyom. Megyünk le a városba. A fél lábú fekete bódéjánál megállok, gyümölcsöt veszek. Leérvük a hegyekből, friss szellő támad. Nemsokára megy le a nap.

Ilyenkor este magához tér az ember. Terveket sző. Mit mondok nekik, hogyan nyújtózunk el a ventilátor széles szárnya alatt. Várnak. Kifizetem a sofőrt, megállok, nézem a vakító fehér épületet, a lágyan kanyargó pálmatorokat. Itt laktunk. Benyitok az irodába, a zúgás szövete darabokra szakad.

*

A lakásunkat már kiadták, de a szomszédos stúdió (két orvostanhallgató élt itt) szabad. Ugyanaz a konyha (a kredenc szegélyére vissza kell ragasztani az apró égszínkéék búzavirágokat). A szoba teljes hosszában nyitott, a szűnyogháló itt is leszakadt. A balkon akkora mint a szoba. Itt süttöttük izzó parázson a halat. A kilátás is pontosan ugyanaz. Balra a régi város, a kikötő. Távcsővel figyelte az óvilágból érkező hajókat a fiam. Szemben a bankok felhőkarcolói, alattuk állóvizekre épült kalyibák. Jobb kéz felől a lagúna fekete vize, majd a repülőtér betonszalagja esténként narancssárga reflektoroktól övezett. Végévig a látóhatáron: a tenger. Itt álltunk, szorosan egymás mellett, éveken át. Szótlanul követtük a távolodó gőzösöket, terveket szőttünk, lehetett. A gyerekek lent játszottak a parkban. Az erkélyről minden zugát belátja a szem. Kergődöztek, kiabáltak. Sötétedik. A sétányok ilyenkor már üresek.

Végignyújtózom az ágyon. Így nem látom csak az ibolyakék csillagos eget. Még nem tudok gondolkodni, a mellkasom él csak, csak a gyomromba markolnak vasmarokkal zavaros félelmek, örömek. Később megszólal a csengő. Rohanok, az ajtónak esek. A portás kezében a szerződés három példánya: alá-

íratja velem. Tetőtől talpig reszketek. Folyik rólam a verejték, vízcsapot keresek. Szakadozik a zúgás szövete, ezt kerestem volna, ezért jöttem volna vissza ide. Az erkély panorámikus vásznán átúszik az éjjeli járat hétnegyvenhetes acéltömege.

Reggel munkába megyek. A tennivalók szilánkjai napirenddé állnak össze. Visszanézek a sarokról, mint azelőtt. Este az önkiszolgáló boltban megveszem az egész heti szükségletemet. Tolom a kocsit, gépiesen rakodtam a megszokott ételeket. A kassza előtt elszédülök, meg kell kapaszkodnom. Öt személyre vásároltam! Nagy gyengeség fog el, valaki szól hozzám, arra sincs erőm, hogy megrázzam a fejem. Újra körbejárom a polcokat; mindent a helyére teszek. Öt személyre vásároltam: meddig tarthatott? Félórát? Teljes félórát nyertem. Hazamegyek. Ma este nem eszek.

A szombat, a vasárnap a legnehezebb. Ilyenkor mozdulatlanul várom az újabb jeleket. És ezek egyre érkeznek. Egyszer háromkerekű bicikli nyikorog végig a folyosón (még meg is áll egy pillanatra az ajtóban), máskor lányom sárga fürdőruhája villan elő a medencéből. Csak egy századmásodpercig tart. De azért biztonság kedvéért megnézem mégis; lemegyek. Az óvodából is felhallatszik délelőtt a zsvaj. Ezt már megszoktam. Néha még mellbevág egy-egy hang, de már nem rohanok le, ülök az ágy szegélyén, tördelem a kezem.

Sétálok, ez is jó. Nem ismer fel senki, szakállam nőtt, orromon fekete szemüveg. Ugy teszek, mintha újságot olvasnék. Egy szőke fiúcska minden nap odamerészkedik, megbámul. Tömzsi lábaszárán lóherealakú barna anyajegy. Jó napot bácsi – köszön. Köszörülöm a torkom. Miért ülsz itt mindig? He? Öszszehajtom a lapot, remeg a kezem. Akarsz játszani? Felállok. Régen én is félénk voltam, szól utánam még mindig reménykedve a gyerek.

A nagyáruházakba is bemegyek. Előretartott kézzel hasítok utat a tömegben, nézem az embereket.

Egyszer anyám elesett. A Vércseköz sarkán enyhén lejtett a járda, tél volt, az utak jegesek. Emlékszem, barna irhabunda volt rajta, kis kerek szőrme-kucsma, magasszárú csizma. Térdéről foszlányokban lógott a lucskos selyemharisnya, a hó is véres volt körülöttünk, és én nem sírtam, de a gyomromban éreztem a rettenetet. Apám nem volt otthon, és nekem mondanom kellett volna valamit, vagy tennem, de én csak álltam. Mikor anyám kimosta bekötözte sebé, rámnézett, felnevetett. Napos, sziporkázó tél volt, délelőtt tíz óra lehetett.

Egyre többet alszom. Gyakran felriadok, félálomban megtapintom magam mellett a helyet. Álmodok is, nappal csakúgy mint éjjel. Vasárnap délután például hirtelen (ezúttal minden tévedést kizáróan) álomtól részegen támolygok az erkélyre, tényleg, ő az, ott áll a biciklije mellett, lányom, fiam közreveszik, mi történt? Nem jön hang a torkomra. Bár csak ne rohantam volna, hi-

szen láttam őket, és ők is felemelték a fejüket! De a lift hosszú, hosszú percekig zuhan, és mire leérkezik, a sétányok üresek. Eszembe jut, hogy talán a mosógépeknél vannak, arra szaladok, és akkor – a zárt üvegajtón át, a gép mellett, a tiszta fehérneműt hajtogatva – édesem! kiáltom. Kicsit felemeli a fejét, enyhén féloldalt, szokása szerint. Édesem! Ököllem verem az ajtót, egyre párasabb lesz az üveg. Most, most még hallok a hangját: igen, édesem – suttogja távolról, egyre távolabbról.

Vasárnap délután van. Epét hányok, torkom bedagadt. Nem tudom lenyelni a könnyeimet.

*

Az állandó tompa zúgás lassan megszűnik. Egyre nagyobb lesz körülöttem a csend. Beszélnem kell, mert megfojt. A hangom félelmetes, idegen. Hallok: kiabálok. Abortus-adipositas! Apám Bayer-évkönyvében ezek voltak az első címszavak. Minden évben nekem adta őket, volt bennük egy fehér rész, egy kék, és végül rózsaszínű lapok, Abortus-adipositas! Colgata, Binalca! Martini, Rossi! Úgy látszik, csupa egymással harcban álló szópár tölti ki gyermekkoromat. Ki tudja ma már, mi volt a Binalca. Hát a Rossi. Jómagam se tudom. Szürketaxi – kéktaxi! Ez legalább tiszta ügy: mindkettő csődbejutott.

Azokban a napokban (álltam a szemerkélő esőben) egy pillanatig sem hittem, ami történt. Nem szóltak hozzám. Itt, igen. Itt megtaláltam még friss, meleg emlékeiket.

Most mégis lassan elmaradoznak. Egyre sűrűbb lesz a csend, a magány. Már nem riadok fel kiáltásukra, és ha kiállok az erkélyre, a sétányokon már nem őket keresem. Nem nyitok ajtót ha csengő szól, az önkiszolgáló boltban konzervdobozokat veszek, tömény szeszeket. Nem tévesztenek már meg a zajok, a színek. Pedig mindent megpróbáltam, tartóztattam őket, ittam, könnyörögtem, a falakra ragasztottam életnagyságú fényképeiket. Leborotváltam hosszú, szürke szakállam, felhoztam egy lányt, hogy érezzem teste helyén a meleget. Hiába. Nagyritkán, búcsúzóul felkapom még a fejem, ha ismerős lépteiket hallok, vagy ha apát kiáltanak a gyerekek.

Az ismerősök megszólítanak. Mióta levágtam a szakállam felismernek, azt hiszik, így már kötelesek. Hogy van, doktor? kérdezik. Majd kisvártatva: hát a család? Azt hittük, elutaztak – csodálkoznak. Ez az, dadogom (elszoktam a beszédetől) elutaztak, igen. És hol? – kérdik, ha ugyan kérdik. Megmondom nekik a helyet. A legtöbben nem érdeklődnek tovább. Azt hiszik, elváltunk. Nem fessegetik. Van, aki a legényeletről elmélkedik, azután elhallgat, én pedig nem felelek. Pedig vannak közöttük jóindulatúak. Egyik-másik szeretett. Néha meghívnak, van úgy, hogy (ha éppen túl terhes a magány) elfogadom, végigülöm az összejöveteleiket. De ezek is egyre ritkulnak. Egyre tömörebb, végérvényesebb körülöttem a csend.

Megpróbáltam ezt is: igen, elutaztak. Nyaralnak. Minden héten írok nekik levelet. Önáltatás. Nincsenek itt, életük színhelye lassan kiürül, fokról fokra tűnnek el, és ma már a nyomaikat is hiába keresem. Elutaztak. Én pedig most már készen állok, utánuk mehetek.

Vissza se nézek a házra. Hidegen, emlék nélkül hagyom magára a kifosztott, vakító fehér épületet. A taxi előáll, szürke; motorja dohog. A sofőr leveszi sapkáját, ő az, Feller úr, vége a cirkusznak? – kérdi. Nem válaszolok. Este van, dundi öcsém szundít nagyanya ölében, szöske húgom ujját szopja, bántja a lámpafény, hunyorog. A pótülésre szorultam, a csapószék szemben van velük, menetiránynak háttal. Vége hát mindennek. Ezentúl már csak így, arccal hátrafelé utazok. Elmaradoznak mögöttem a cirkusz, nagyszüleim, a házak, hidak, fasorok, édes testvérem, szép szőke húgom. Egyre távolabbról látom őket. Feller úr ellenzős sapkával a kezében. Fülig szaladó szájjal vigyorog.

A repülőtéren kavarnak, búcsúznak az utasok. Számkivetésünk utolsó napján (micsoda nap volt) itt tolongtunk mi is. Azt hittük, nem kísér ki senki, nem bántuk. Nekünk soha nem volt szükségünk senkire. Álltunk a sorban, szorosán egymás mellett, izgalomtól pirosan. Azután mégis feltűnt egy házaspár, egy togói orvos és svájci asszonya, ezeket azóta se láttam. Később még egy ismerős család tört utat magának a tömegben. *A férfi történelemtanár.* Nem értek a közelünkbe, amikor megindult a sor. Még látom: feje fölé emelte két fekete fiát, a szent királyok nevét viselő laposorrú Istvánt, göndörhajú Lajost. Ők már örökre itt maradnak. De élnek! Amikor viszontláttam őket, alig tudtam legyűrni az utálatot. Azt hiszik, elváltam. Nem hívnak, biztosak benne: megérdemeltem, ha magam maradok.

Most senki sem tud arról, hogy (ezúttal végleg) elutazom. Amint ott állok a sorban, még egyszer, utoljára, torkon ragad valami. Hazamegyek. De ez már csak sápadt mása az érkezés napjainak. A gép felemelkedik, lenézek, látom a tizenégy emeletes épületet, a kivilágított, a sötét ablakokat. Hosszú kálvária volt. De megérte. Perceket raboltam a múlttól, és még egy századmásodpercért is megtenném ezt az utat.

Most már beköszönhet a halál. A második, a végleges. Most már leülök majd az avarba. A szokások megtartanak már, és a csöndet is egyre inkább szeretem.